

Dr hab. Piotr Kopiński

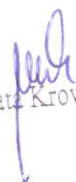
Katowice, dnia 1 czerwca 2019

Dziedzina – sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka

Akademia Muzyczna w Krakowie
Dziekan Wydziału Instrumentalnego

wpłynęło dnia2019-06-27
nr za

mgr Małgorzata Krowicka

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym

Pani dr Moniki Płachty

ZLECENIODAWCA RECENZJI

Akademia Muzyczna w Krakowie, Dziekan Wydziału Instrumentalnego, zlecenie podjęte w związku z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów na podstawie art. 18 a ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku, powołującej Komisję Habilitacyjną do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego w **dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka** dla Pani dr Moniki Płachty.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego dr hab. Mariusza Sielskiego pisma z dnia 28 maja 2019 roku, informującego mnie o powołaniu mojej osoby przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów (w dniu 3 kwietnia 2019 roku) w skład komisji habilitacyjnej, w charakterze recenzenta Pani dr Moniki Płachty, dołączona została następująca dokumentacja Habilitantki:

1. Dane kontaktowe Habilitantki.
2. Xero dyplomu uzyskania stopnia **Doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka**, potwierdzone za zgodność z oryginałem.
3. Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć artystycznych (w języku polskim i angielskim), w szczególności osiągnięcia, o którym mowa w art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku, a mianowicie płyty CD „The City and The Sea”, będącej dziełem artystycznym wyżej wymienionego postępowania.
4. Dokumentacja dorobku wraz z zapisem dzieła artystycznego.

Postępowanie zostało wszczęte na wniosek Pani dr Moniki Płachty do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 20 grudnia 2018 r.

PODSTAWOWE DANE O HABILITANTCE

Pani Monika Płachta naukę gry na fortepianie rozpoczęła w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Myślenicach. Była uczennicą Państwowego Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki w Myślenicach oraz Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. W. Żeleńskiego w Krakowie, w klasie fortepianu prof. Stefana Wojtasa. Następnie studiowała w Akademii Muzycznej w Krakowie i, co jest bardzo znaczące dla dalszego jej rozwoju prowadzącego do pełnej dojrzałości artystycznej, podejmuje jednocześnie dwa kierunki: Instrumentalistykę (specjalność: gra na fortepianie) oraz Wychowanie Muzyczne (specjalność: prowadzenie zespołów wokalnych i wokально-instrumentalnych).

Na szczególną uwagę zasługuje ukierunkowane i od początku świadome działanie artystyczne Habilitantki. Od drugiego roku studiów współpracuje z macierzystą uczelnią jako akompaniator, jednocześnie podejmując współpracę z Zespołem Madrygalistów Capelli Cracoviensis oraz, niestety już nieistniejącym, Chórem Polskiego Radia i TV w Krakowie. W ramach zajęć uczelnianych doskonalili swoje umiejętności w dziedzinie akompaniamentu chóralnego, biegłego czytania nut *a vista*, partytur wokalnych wielogłosowych oraz wyciągów fortepianowych.

Studia Pani Monika Płachta ukończyła z jednoczesnym podjęciem stałej współpracy z macierzystą uczelnią w Katedrze Chóralistyki oraz Dyrygentury. W tym samym roku została nauczycielem fortepianu Zespołu Ogólnokształcących Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie, które to stanowisko piastowała do momentu objęcia innego – akompaniatora-korepetytora Chóru Mieszanego Filharmonii Krakowskiej im. K. Szymanowskiego, gdzie jest zatrudniona po dzień dzisiejszy.

Prócz działalności artystycznej Pani dr Monika Płachta jest mocno zaangażowana w działalność organizacyjną na terenie macierzystej uczelni, jak i poza nią, o czym będę pisał w *Ocenie autoreferatu*. Tutaj jedynie chciałbym nadmienić o dwóch ważnych funkcjach: w latach 2008–2016 Pani dr Monika Płachta piastowała stanowisko Prodziekana na Wydziale I Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, a od roku 2006 jest członkiem Zarządu Stowarzyszenia „Małopolska Manufaktura Sztuki”.

Na zakończenie tej prezentacji należy poinformować o zamieszczonych w dokumentacji opiniach muzyków. Są to artyści, którzy współpracowali z Panią Moniką Płachtą: Milena Kędra, Włodzimierz Siedlik, Paweł Przytocki, Teresa Majka-Pacanek, Gabriel Chmura. Potwierdzają oni opanowanie szerokiego repertuaru wokalnie-instrumentalnego, współpracę z wieloma znaczącymi zespołami (m.in. Zespół Madrygalistów Capelli Cracoviensis, Chór Polskiego Radia, Chór Mieszany Filharmonii Krakowskiej, Polski Chór Kameralny, Chór Mieszany Katedry Wawelskiej) czy dyrygentami (m.in. Helmuth Rilling, Gabriel Chmura, Christopher Hogwood [niejasne – Pani dr hab. Milena Kędra podaje Hogwood *sic!*], Kent Nagano, John Axelrod, Antoni Wit, Tadeusz Strugała, Łukasz Borowicz i in.), jak też opisują podejście do pracy Habilitantki: „wymagająca i odpowiedzialna, [...] pełna pasji i zaangażowania, rzetelna, pracowita, [...] oddana sprawom muzyki, [...] profesjonalna, komunikatywna, serdeczna, otwarta, [...] pełna entuzjazmu, [...] wrażliwa i wszechstronna artystka [...]” [źródło: opinie wyżej wymienionych, s. 16–21 Dokumentacji Habilitantki].

OCENA AUTOREFERATU

Dla Habilitantki pewną filozoficzną klamrą, która spina jej refleksje na temat działalności artystycznej, jest wykonanie utworu Krzysztofa Pendereckiego *Credo*. Po raz pierwszy przygotowuje *Credo* Krzysztofa Pendereckiego z Międzynarodowym Chórem Mieszanym do prawykonania europejskiego pod dyrekcją Helmutha Rillinga, będąc jeszcze studentką V roku, co stanowi duże wyzwanie profesjonalne w tak młodym wieku. „Konfrontacja z zespołem, dyrygentem, udana praca nad bardzo ciężkim wyciągiem fortepianowym, umocniły mnie w moim postanowieniu. Odkryłam piękno literatury wokalnie-instrumentalnej i zwróciłam uwagę, że praca z zespołem chóralnym – jako akompaniator – daje mi poczucie niesamowitego spełnienia i stawia przede mną wielkie wyzwania.” [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 25]

Drugie podejście do dzieła Krzysztofa Pendereckiego następuje 20 lat później. „Pod batutą Mistrza dzieło zostało ponownie wykonane w Kościele św. Katarzyny w Krakowie 15 września 2018 roku przez Orkiestrę i Chóry (Chłopięcy i Mieszany) Filharmonii Krakowskiej. Z racji zajmowanego przeze mnie stanowiska akompaniatora w FK miałam zaszczyt pracować z chórem w przygotowaniu tego projektu.” [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 23] Między tymi dwoma biegunami Habilitantka snuje swoje rozważania artystyczne.

„Celem sztuki nie jest spowodowanie chwilowego wydzielania się adrenaliny, ale stopniowe budowanie na przestrzeni całego życia, stanu oczarowania i wewnętrznego spokoju.” [cyt. za: M. Płachta, Autoreferat, s. 23] – to zdanie Glenna Goulda, amplifikowane jego filozofią związaną z decyzją o poświęceniu żywego koncertu na rzecz studia nagraniowego dla poszukiwania absolutu w muzyce, wywarło duży wpływ na podejście do sztuki Pani dr Moniki Płachty: „Po latach buntu, poszukiwań tożsamości i miejsca w muzyce, znalazłam wewnętrzny spokój wynikający z pełnej świadomości, że jestem na właściwym miejscu i we właściwym czasie” [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 23].

Habilitantka opisuje historię kształtowania się artysty-korepetytora wokalnie-chóralnego, dla którego sprawność w sensie czysto technicznym jest tylko pomostem do zrozumienia istoty tego zawodu. Muzyka, która „wzbudza skrajne emocje” i daje jednocześnie „poczucie wolności” [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 24], jest tutaj bazą przemiany. Istotnym elementem dla takiego pojmowania zawodu artysty wydaje się być humanistyczne wykształcenie w Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościuszki w Myślenicach. Zwieńczeniem wykształcenia jest ukończenie dwóch kierunków na Akademii Muzycznej w Krakowie, które okazały się być kompatybilne: **Instrumentalistyka ze specjalnością gra na fortepianie** w klasie dr hab. Romany Podsadeckiej-Ostafil i **Wychowanie Muzyczne ze specjalnością prowadzenie zespołów wokalnych i wokalnie-instrumentalnych** w klasie ad. Ewy Mizerskiej-Golonek. Efektem tych studiów, prócz oczywistej sprawności technicznej pianistki, jest umiejętność szybkiego czytania nut *a vista*, czytanie partytur chóralnych, czytanie układów czterogłosowych i biegle realizowanie partytur *a vista*. Z dystansu czasowego możemy dostrzec konsekwentne dążenie do celu, jakim jest wykonywanie zawodu: **pianista-korepetytor**.

Ten świadomy wybór drogi artystycznej okazał się trafny. Pani Monika Płachta otrzymała szereg cennych propozycji zawodowych jako pianista-korepetytor: chór uczelniany, Zespół Madrygalistów *Capelli Cracoviensis*, Chór Polskiego Radia, Chór Mieszany Filharmonii Krakowskiej, Katedra Chóralistyki Akademii Muzycznej w Krakowie. Habilitantka wyznaje w swoim Autoreferacie, że praca artystyczna sprawia jej „niesamowitą satysfakcję”.

Zwieńczeniem naukowych poszukiwań Pani Moniki Płachty jest obroniona w 2008 roku praca doktorska pt: **„Rola fortepianu w twórczości Benjamin Brittena. Od solo do accompagnato”**, której promotorem była prof. Janina Werner. W ramach przewodu doktorskiego Habilitantka zarejestrowała na płycie – wraz z Pawłem Wajrakiem (skrzypce), Pawłem Odorowiczem (altówka), Maciejem Gallasem (tenor) oraz Chórem Męskim – „najciekawsze utwory wokalnie-instrumentalne”

[źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 25] Benjamin Brittena: *Holiday Diary op. 5, Suitę na skrzypce i fortepian op. 6* (to jest utwór w całości instrumentalny – wygląda na to, że w ramach przewodu doktorskiego Habilitantka pokazała również swoje możliwości w dziedzinie kameralistyki instrumentalnej), *The Ballad of Little Musgrave and Lady Barnard*. Przedsięwzięcie artystyczne Pani Moniki Płachty związane z doktoratem to niezwykle cenne działanie – Benjamin Britten to jeden z największych kompozytorów XX wieku, niestety w Polsce wciąż zbyt mało grany i znany. Habilitantka prowadziła w ramach przewodu doktorskiego m.in. chór męski od fortepianu, co doskonale podsumowuje jej doświadczenie zapoczątkowane studiami na dwóch kierunkach.

Działalność artystyczna, dydaktyczna i organizacyjna Habilitantki koncentruje się wokół trzech instytucji: Akademii Muzycznej w Krakowie, Filharmonii Krakowskiej i Stowarzyszenia „Małopolska Manufaktura Sztuki”.

Sfera artystyczna

Działalność koncertowa pianistki skupia się na muzyce kameralnej: instrumentalnej i wokalne. Stara się ona świadomie wybierać projekty, w których może się spełnić jako artystka, pianistka i kameralistka. Repertuar, który Pani Monika Płachta opanowała, świadczy o konsekwentnym podążaniu własną ścieżką artystyczną: *Mała msza uroczysta* Gioacchino Rossiniego (na chór, solistów, 2 fortepiany i organy); *Carmina Burana* Carla Orffa (wersja na chór, solistów, 2 fortepiany oraz zespół perkusyjny); *Liebeslieder* oraz *Neueliebeslieder* Johannes Brahmsa (na chór i fortepian na 4 ręce); *Ziegeunerlieder* (na chór i fortepian); *Missa Tango* Martina Palmeriego (na chór, solistów, orkiestrę oraz fortepian i bandoneon); *Karnawał zwierząt* Camille'a Saint-Saënsa (na 2 fortepiany i orkiestrę); *Małe Requiem dla pewnej Polki* op. 66 Henryka Mikołaja Góreckiego (na orkiestrę z partią fortepianu); *Psalmy Dawida* Krzysztofa Pendereckiego (na chór mieszany, instrumenty strunowe – w tym partia fortepianu i perkusję). Z powyższego zestawienia wyłania się nam obraz działalności w obszarze muzyki symfonicznej, chóralnej i symfoniczno-wokalne.

Artystka występowała z orkiestrami (m.in. Filharmonia Krakowska, Capella Cracoviensis, Filharmonia Podkarpacka), chórmi (m.in. Chór Filharmonii Krakowskiej, Polski Chór Kameralny, Chór Mieszany Katedry Wawelskiej) i była zapraszana na festiwale m.in.: *Festiwal Jana Kiepury* w Krynicy, *Letni Festiwal Muzyczny* w Kalwarii Zebrzydowskiej, *Muzyka w Starych Balicach* – Festiwal Muzyki Kameralnej, *Festiwal Wawel o zmięczeniu* w Krakowie.

Pani Monika Płachta ma w swoim dorobku recitale wokalne, kameralne, opanowała szereg pozycji literatury wokalne (opera, operetka, pieśni autorstwa: Fryderyka Chopina, Karola Szymanowskiego, Piotra Czajkowskiego, Franciszka Schuberta, Roberta Schumanna, Hugo Wolfa i in.). Szczegółowy wykaz znajduje się w załączonej dokumentacji.

Niedawną pasją Habilitantki jest udział w projekcie *Mosty*, którego jest zresztą współautorką i pomysłodawczynią. Artystka promuje w nim muzykę kameralną kompozytorów krakowskich, XX-wieczną i współczesną. Jej zasługą jest szereg prawykonań.

Sfera dydaktyczna

Sfera dydaktyczna Pani Moniki Płachty to praca pianisty-korepetytora i akompaniatora (Chór Akademicki AM w Krakowie, Chór Mieszany Filharmonii Krakowskiej, zajęcia z dyrygentury na AM w Krakowie, kursy mistrzowskie z wybitnymi dyrygentami – Helmuth Rilling i Gabriel Chmura, współpraca z wybitnymi dyrygentami – m.in. Christopher Hogwood [podobnie jak wyżej – nieprecyzyjnie podane nazwisko i tu nie ma pewności: w dokumentacji już po raz drugi pojawia się nazwisko Hagwood], Kent Nagano, Antoni Wit, Tadeusz Strugała, Łukasz Borowicz). Praca Pani Moniki Płachty skupia się na przygotowaniu do wykonania koncertowego wielkich dzieł symfonicznych z udziałem chóru i solistów – wśród nich są również prawykonań.

W ramach obowiązków dydaktycznych w Akademii Muzycznej w Krakowie Habilitantka jest akompaniatorem w Katedrach: Chóralistyki, Dyrygentury i Wokalistyki, wykładowcą z zakresu przedmiotu *akompaniament chóralny* oraz promotorem i recenzentem prac licencjackich i magisterskich.

Pani Monika Płachta na bazie swojego wieloletniego doświadczenia stworzyła autorski program nauczania przedmiotu *Akompaniament chóralny*, który znajduje się w ofercie studiów II stopnia kierunku: *Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej*. Opiera się on na zagadnieniach z kręgu literatury wokально-instrumentalnej i skierowany jest do przyszłych adeptów sztuki chórmistrzowskiej. Autorski program Pani Moniki Płachty: „[...] rozwija umiejętności z zakresu czytania partytur, kładąc nacisk na specyfikę obcowania z notacją kompozytorów XX i XXI wieku. Poszerza znajomość literatury oratoryjnej i operowej, oraz wiedzę praktyczną z zakresu pracy z zespołem chóralnym.” [źródło: Autoreferat Habilitatki, s. 28]

Sfera organizacyjna

Organizowanie życia muzycznego i uczelnianego wydaje się być prawdziwym żywiołem dla Pani Moniki Płachty. To dziedzina, w którą wkłada – jak wynika z dokumentacji – ogrom pracy. Jest to z pewnością rodzaj pracy u podstaw, bez której żaden projekt czy przedsięwzięcie się nie uda.

Na gruncie akademickim wystarczy wymienić pełnione funkcje:

- Prodziekan Wydziału Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej
- Przewodnicząca Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej
- Członek Rady Instytutu Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki
- Członek Rady Wydziału Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej
- Członek Senatu Akademii Muzycznej w Krakowie
- Członek Uczelnianego Zespołu ds. oceny jakości pisemnych prac dyplomowych
- Członek Komisji Senackiej ds. dydaktycznych
- Członek Komisji Senackiej Odwoławczej i Analizy Wyników Okresowej Oceny Nauczycieli

Akademickich

- Członek Zespołu ds. opracowania projektu zmian w Regulaminie Studiów I i II stopnia
- Przewodnicząca Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów
- Członek Komitetu Organizacyjnego Jubileuszu 130-lecia Akademii Muzycznej w Krakowie
- Przewodnicząca Zespołu Akompaniatorów w Katedrze Chóralistyki
- Członkostwo w Wydziałowym Zespole ds. Akredytacji

Pamiętajmy jednak, że samo działanie to szczyt piramidy, u której podstaw są wartości. Podstawą działania dla Habilitantki są następujące wartości i ideały: promowanie kultury wysokiej wśród dzieci i młodzieży, wspieranie młodych talentów, propagowanie sztuki polskiej oraz wspieranie działalności artystyczno-naukowej.

Ideały powyższe zmaterializowały się w postaci działalności w Stowarzyszeniu „Małopolska Manufaktura Sztuki”. Organizacja ta tchnęła życie w cztery cykliczne wydarzenia:

- **Festiwal Muzyki Kameralnej: *Muzyka w Starych Balicach*** – animacja życia kulturalnego na tzw. *provincji* za pomocą muzyki i architektury, promująca jednocześnie młode talenty i skierowana do wszystkich grup wiekowych,

- **Cykl: *Spotkania ze Sztuką w Hebdowie*** – to impreza, która łączy malarstwo z muzyką,

- *Letnia Manufaktura Sztuki* – to rodzaj *fabryki* produkującej artystów, szerokie spektrum działań dla młodych twórców z wielu dziedzin, zwieńczone koncertem finałowym,

- *Mosty* – ostatnie z wydarzeń w dorobku „Małopolskiej Manufaktury Sztuki”, ale chyba najbliższe sercu Habilitantki. Organizowane we współpracy z Akademią Muzyczną w Krakowie i Katedrami: Kompozycji, Kameralistyki, Teorii i Interpretacji Dzieła Muzycznego, zajmuje się promowaniem muzyki kameralnej środowiska krakowskich twórców i wykonawców.

Za swoją działalność Habilitantka otrzymała nagrody m.in.: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta Miasta Krakowa, Rektora Akademii Muzycznej w Krakowie [szczegółowy wykaz w Dokumentacji Habilitantki, s. 97].

Autoreferat Habilitantki przyjmuję i oceniam pozytywnie.

OCENA DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Jako szczególne osiągnięcie artystyczne Pani Monika Płachta wskazała swój autorski projekt „The City and the Sea”, który zanurzony jest w działaniach Katedry Chóralistyki „Między Wschodem i Zachodem”. Muszę przyznać, że trudno mi zrozumieć uzasadnienie projektu. Habilitantka pisze: „Łącząc twórców dwóch krańców świata, [...] pragnęłam tym samym połączyć dwa instrumenty: fortepian i głos ludzki” [źródło; Autoreferat Habilitantki, s. 29]. Połączone dwa krańce świata, czyli Kraków i USA, mają łączyć dwa instrumenty: fortepian i głos ludzki – czy zachodzi tu logiczna relacja? Błędem lingwistycznym wydaje się też zestawienie fortepianu i chóru jako dwóch instrumentów [źródło; Autoreferat Habilitantki, s. 30]. Z punktu widzenia muzykologii chór nie jest instrumentem tylko zespołem, chyba, że metaforycznie – w *ręku kompozytora*. Postrzegam to jako niezręczne skojarzenie, ale być może nie uchwyciłem właściwie idei. Wrażenia po zapoznaniu się z materiałem audio przedstawiam w konkluzji.

Rzeczą istotną, której brakuje mi po zapoznaniu się z dokumentacją, jest brak oświadczeń współwykonawców dotyczących stopnia ich zaangażowania artystycznego¹ w projekt Pani Moniki Płachty. Mamy tu do czynienia z: Chórem Mieszanym Katedry Wawelskiej pod dyktando „młodego, ale

¹ por.: <https://www.ck.gov.pl/articles/id/47.html> [Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów; zakładka: **Wymagane dokumenty**: pkt 5. Oświadczenia współautorów].

posiadającego renomę w środowisku artystycznym Andrzeja Korzeniowskiego” (zasadnym wydaje się tu pytanie czy dyrygent realizuje koncepcję Habilitantki, czy też jest na odwrót? – w dokumentacji Pani Moniki Płachty nie doszukałem się klarownego wyjaśnienia tej kwestii), skrzypkiem Pawłem Wajrakiem, grającą na rożku angielskim Katarzyną Łukawską, perkusistą Tomaszem Sobańcem oraz solistami wokalistami – Zofią Koziół i Adamem Radnickim. Rzeczą wskazaną byłby również precyzyjniejszy opis sfery literackiej, gdyż sama Habilitantka analizę utworów przedstawioną w Autoreferacie anonsuje następująco: „tekst, oscylujący wokół tematyki świeckiej, wykorzystujący poezję, bądź mający elementy programowości” był jednym z kryteriów doboru utworów [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 30].

Projekt artystyczny Pani Moniki Płachty rozplanowany był następująco: rejestracja materiału przez firmę nagraniową DUX w dniach 11–14 maja 2018 roku oraz koncert pt. „The City and The Sea”, który odbył się dnia 23 czerwca 2018 roku w Auli Akademii Muzycznej Florianka w Krakowie. Płyta jest w trakcie procesu wydawniczego zaplanowanego przez Akademię Muzyczną w Krakowie na rok 2019.

Na płycie mamy do czynienia z twórczością dwójki kompozytorów.

Eric Whitacre – pisze sam o sobie następująco: *Zwycięzca Grammy, kompozytor i dyrygent, jest jednym z najpopularniejszych muzyków swojego pokolenia. Jego muzyka koncertowa była wykonywana na całym świecie przez miliony amatorów i profesjonalnych muzyków, podczas gdy jego przełomowe wirtualne chóry zjednoczyły śpiewaków z ponad 120 różnych krajów. Jest związany z przemysłem filmowym Kalifornii oraz BBC (współpracuje m.in. z Hansem Zimmerem). Zainteresowanych odsyłam do jego strony internetowej [źródło: www.ericwhitacre.com].*

Klaudia Rabiega – młoda krakowska kompozytorka ukończyła Państwową Ogólnokształcącą Szkołę muzyczną II stopnia im. Fryderyka Chopina w Krakowie w specjalności: fortepian. Po ukończeniu szkoły muzycznej II stopnia podjęła studia kompozytorskie w krakowskiej Akademii Muzycznej w klasie kompozycji prof. Anny Zawadzkiej-Gołosz, a ukończyła je pod kierunkiem prof. Józefa Rychlika – w klasie kompozycji teatralnej, filmowej i użytkowej. Podczas krakowskiego Festiwalu Muzyki Filmowej współpracowała z polskim kompozytorem muzyki filmowej, mieszkającym w USA Ablem Korzeniowskim, oraz była uczestniczką warsztatów w Akademii Muzycznej w Krakowie z amerykańskim kompozytorem muzyki filmowej – Richardem Bellisem. Ma na swoim koncie pierwsze prawykonania w Polsce i za granicą: Warszawa – obchody 20-lecia istnienia Federacji Ceacilianum; Wambierzyce – podczas Wambierzyckich Spotkań Muzycznych im.

I. Reimanna; Garwolin – podczas uroczystości gali koncertowej wieńczącej Dni Muzyki Chóralnej 2017; Węgry – podczas koncertu organizowanego z okazji XXIV Festiwalu w Vac; Wrocław – muzyka do sceny finałowej widowiska plenerowego „*Alchemia Światła*”. Klaudia Rabiega jest członkiem Chóru Mieszanego Katedry Wawelskiej (ten sam, który brzmi na płycie habilitacyjnej Pani Moniki Płachty) i z pewnością wiele pomysłów *stricte* kompozytorskich czerpie z własnej chóralnej praktyki wykonawczej.

Przyjrzyjmy się teraz materiałowi zgromadzonemu na płycie CD zgodnie z układem utworów zamieszczonym na dołączonej do płyty ulotce. W przypadku utworów Erica Whitacre'a posiłkowałem się informacjami zamieszczonymi na jego stronie internetowej www.ericwhitacre.com.

1. Eric Whitacre – *Glow*, utwór z 2013 roku napisany do tekstu współczesnego poety Edwarda Escha (brak nazwiska autora tekstu w Autoreferacie), jest dedykowany wydarzeniu pt. *The World of Color – Winter Dreams*, które było zorganizowane przez wytwórnię Disneya w Kalifornii i stało się wielką plenerową galą tej wytwórni. Dzieło to obraca się wokół estetyki muzyki pop z fortepianem bardzo stonowanym i ograniczonym do roli subtelnego akompaniamentu. Pani Monika Płachta towarzyszy tu zespołowi chóralnemu w sposób powściągliwy i dyskretny.

2. Eric Whitacre – *Five Hebrew Love Songs* to cykl o charakterze archaizującym. Kompozytor pozostawił pięć wersji tego utworu. Na płycie Habilitantki partiom chóru towarzyszą: fortepian, skrzypce, róg angielski oraz tamburyn. Teksty do cyklu napisała ówczesna partnerka Whitacre'a, a później jego żona przez wiele lat, pochodząca z Jerozolimy sopranistka – Hila Plitmann. Zawierają one wspomnienia chwil, które spędzili razem. Tytuły poszczególnych części (w oryginale po hebrajsku) są następujące: ***Temuna*** [Zdjęcie] – tu główną rolę grają skrzypce, które są sentymentalnym wspomnieniem wspólnej podróży z przyjacielem-skrzypkiem i przyszłą żoną, a fortepian występuje w roli kameralnego towarzysza; ***Kala Kalla*** [Lekka Panna Młoda] – fragmenty liryczne (dominująca rola skrzypiec) przeplatają się z rytmicznymi, gdzie fortepian współgra z tamburynem w roli tradycyjnych instrumentów weselnych przy akompaniamentie skrzypiec *pizzicato*; ***Larov*** [Przeważnie] – jest krótką pieśnią-balladą napisaną na chór z towarzyszeniem fortepianu i akompaniującymi skrzypcami; ***Eyza Shelleg!*** [Co teraz!] – przywodzi na myśl bicie dzwonów z recytacją w j. hebrajskim Adama Radnickiego, szerokim pasmem brzmień fortepianu, sonorystycznymi efektami skrzypiec i pięknymi wokalizami Zofii Kozioł; ***Rakut*** [Czułości] – to kończąca cykl pieśń z chórem dialogującym ze skrzypcami i fortepianem. Jak widać z powyższego Eric Whitacre, w zależności od kontekstu, powierza partii fortepianu różnorodne zadania pianistyczne. Wymagają one od grającego

pianisty przede wszystkim zrozumienia roli, w jakiej występuje. Pani Monika Płachta odnajduje się w tych rolach i w sposób profesjonalny towarzyszy reszcie zespołu.

3. Eric Whitacre – *She Weeps Over Rahoon* – pieśń napisana jest do poematu Jamesa Joyce'a (w Autoreferacie nie ma informacji o autorze tekstu). Fortepian i rożek angielski roztaczają przed słuchaczem obraz padającego deszczu, do czego dołącza chór, który opowiada żałobną historię. Kompozytor eksperymentuje tutaj z brzmieniem i stosuje w partii chóru swe sonorystyczne zabiegi – część chóru śpiewa *pianissimo*, a inna szepce tekst. Fortepian pod palcami Pani Moniki Płachty dostosowuje się swoim brzmieniem do brzmienia chóru, co daje dobry balans sonorystyczny z kameralnego punktu widzenia.

4. Klaudia Rabięga – *The Bells*. Oba utwory Pani Rabięgi zamieszczone na płycie są prawykonaniami. Prezentowany tutaj jest interpretacją muzyczną poematu Edgara Alana Poe'a. Wydaje się, że kompozytorka wykorzystała tylko część poematu. Sam poemat Poe'a z 1849 roku (to rok śmierci poety i – co warto skojarzyć – rok śmierci Chopina!) jest słowną wariacją na temat dzwonów. Partia fortepianu jest wirtuozowska i wymagająca dla wykonawcy. Pojawia się wrażenie, że słyhać w niej echa Ravela – *Jeux d'eau*. Pani Monika Płachta prezentuje tutaj swoje wirtuozowskie możliwości i grę przywodzącą na myśl impresjonistyczną „manierę”.

5. Klaudia Rabięga – *For What As Easy* – to utwór, który Pani Monika Płachta przedstawia jako napisany do poematu Edgara Alana Poe'a [źródło: Autoreferat Habilitantki, s. 31]. Niestety nie znalazłem takiego poematu Poego. Czy chodzi może o wiersz W.H. Audena o tym samym tytule? Szkoda, że autorka Autoreferatu, o czym już wspomniano, mało precyzyjnie zajęła się zagadnieniem literackim w swoim „dziele artystycznym” (brakuje również informacji na temat tekstów wykorzystanych w pieśniach na ulotce dołączonej do płyty CD). Sam W.H. Auden tak oto zapatruje się na kwestie literackie:

Czas – ów żywioł, co nie znosi

Męstwa albo niewinności

I w dni kilka pociąg traci

Do kształtnej ludzkiej postaci –

Czci język i ułaskawia

Każdego, kto mowę zbawia;

Wybacza mu próżność, słabość,

Wawrzyny u stóp mu kładąc. [W.H. Auden, *In Memory of W. B. Yeats*, tłum. Stanisław Barańczak]

Wydaje się również, że pojęcie: „konwencja muzyki filmowej”, które Habilitantka przytacza jako cechę twórczości Klaudii Rabiegi, jest nie do końca udane. Co to jest muzyka filmowa? *De facto* może to być każdy rodzaj muzyki, który jest powiązany z obrazem.

W utworze *For What As Easy* można również zaobserwować bardzo ciekawe efekty wybrzmienia chóru w partii fortepianu. Nieco później towarzyszy on burzliwym frazom chóru. Partia fortepianu wykonana jest przez Panią Monikę Płachtę z prawdziwym zrozumieniem i kameralnym kunsztem.

6. Eric Whitacre – *The City and the Sea* – to cykl, który dał tytuł całej płycie i projektowi Pani Moniki Płachty. Brakuje pełnej informacji na temat tego zbioru, który był pewnie inspiracją, zapewne metaforyczną, dla tego przedsięwzięcia artystycznego. Autorem tekstu do tego cyklu jest Edward Estlin Cummings. Sam Cummings jest znany z tego, iż w swojej poezji bawi się brzmieniem słów i stąd atrakcyjność jego poezji dla wielu kompozytorów (m.in. Pierre Boulez *Cummings ist der Dichter*, Eugeniusz Knapik pisał swoje duże dzieła symfoniczne do poezji Cummingsa, teksty Cummingsa śpiewa również Grzegorz Turnau).

The City and the Sea to zestaw pięciu utworów do wierszy E.E. Cummingsa skomponowanych w latach 2009/2010 na chór mieszany i fortepian. Oto tytuły poszczególnych części cyklu (w ulotce załączonej do płyty jest błąd językowy: Boulevard/Boulevard):

I Walked the Boulevard

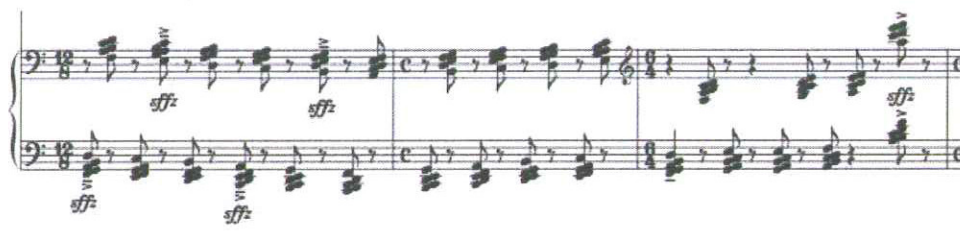
The Moon is Hiding in Her Hair

Maggy and Milly and Molly and May

As is The Sea Marvelous

Little Man in a Hurry

W całym cyklu podstawą partii fortepianu jest jeden z eksperymentów brzmieniowych kompozytora, który sam nazywa – kuchenna rękawica, i który opisuje następująco: *akordy są grane tak, jakbyś nosił na rękach rękawicę z jednym palcem – wszystkie cztery palce spięte razem, a kciuk osobno*. Oto przykład z pierwszego utworu *I Walked the Boulevard*:

I ten sam przykład klasteru z dodanym dźwiękiem na białych klawiszach, rozbity w figuracje ósemkowe – przykład z trzeciego utworu cyklu pt. *Maggie and Milly and Molly and May*:

Są to dwa sposoby kształtowania faktury fortepianowej w opisywanym cyklu i sam kompozytor wyznaje, iż: *w pewnym sensie zakochał się w stylu i brzmieniu tych utworów, i może skończy się na napisaniu jeszcze kilku utworów, aby powiększyć ten cykl*. Dzięki temu technicznemu zabiegowi kompozytor zachowuje jedność stylistyczną całego cyklu.

Wymyślony przez kompozytora klaster (i jego warianty) stał się pretekstem, by fortepian pełnił na przemian rolę *sekcji rytmicznej* i *lirycznego partnera* dla chóru. Ten pewnego rodzaju *background*, jakim musi być dla chóru fortepian, nie jest łatwym zadaniem. Wymaga on precyzji, ale też zachowania jednego tempa na długim odcinku. Pani Monika Płachta wykonuje ten cykl pieśni precyzyjnie, w dobrej pulsacji i odpowiednią barwą dźwięku.

7. Eric Whitacre – *The Seal Lullaby* to utwór, który powstał w 2004 roku na zamówienie wytwórni filmów animowanych z myślą o wyprodukowaniu filmu (który nie powstał – w jego miejsce wyprodukowano *Kung-Fu Pandę*) na podstawie drugiej części *Księgi Dżungli* Rudyarda Kiplinga, laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 1907. Muzyka napisana jest do kołysanki, jaką śpiewa Foka swemu dziecku na początku opowiadania *Biała foka*. Kompozytor pozostawił dziewięć wersji utworu. Na płycie słyszymy oczywiście wersję na chór mieszany i fortepian. Fortepian wykorzystany jest przez kompozytora jako instrument akompaniujący. Partia fortepianu wykonana jest przez Panią Monikę Płachtę w sposób subtelny, delikatny i, co ważne, dostosowuje swą dynamikę i barwę do brzmienia chóru. Można by rozważyć pozostawienie go na koniec płyty, by zachować baśniową aurę całości.

8. Eric Whitacre – *The Little Birds* to dzieło wieńczące całość. Utwór napisany na zamówienie przyjaciółki z czasów studenckich i jednocześnie koleżanki po fachu (i jej dedykowany) – dyrygentki chóralnej Kimberly Barclay (tutaj błąd w podaniu nazwiska w Autoreferacie Habilitantki - Berclay/Barclay), do trzech wierszy (*Południe, Później, Pełne słońce*) meksykańskiego poety Octavio

Paza Lozano, laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 1990 (brak informacji w Autoreferacie kto jest autorem tekstu wyżej wymienionej pieśni). Utwór posiada dwie wersje – na płycie słyszymy oczywiście wersję na chór mieszany i fortepian. Eric Whitacre wykorzystuje w nim swój onomatopieczny warsztat. Mamy tu: ptaszki gwizdane, ptaszki z glissandami, pohukiwanie sowy, klaskanie, papier w innej roli, niż zazwyczaj go używamy w utworze muzycznym i fortepian, który to wszystko łączy. Na końcu utworu następuje niezwykle moment, kiedy wraz z klasterem fortepianu dyrygent klaszcze i ptaszki odfruwają z odgłosem szeleszczącego papieru.

Jeśli chodzi o partię fortepianu, jest ona wymagająca, gdyż kompozytor składa nią hołd Gabrielowi Fauré. Pani Monika Płachta może pokazać tu cały swój warsztat pianisty-kameralisty, a więc prowadzenie melodii z ekspresją i perfekcją techniki pianistycznej.

Parę słów o technicznej stronie nagrania: partia fortepianu wydaje się być wyeksponowana nie dość wystarczająco, jeśli chodzi o balans samego nagrania. W trakcie odsłuchu materiału audio na głośnikach pojawia się wrażenie, że instrument nie brzmi pełnią swoich możliwości. Dopiero podczas słuchania płyty w słuchawkach brzmienie fortepianu jest satysfakcjonujące dynamicznie. Mimo to, ten nieco zawołowany w nagraniu fortepian pod palcami Pani Moniki Płachty spełnia dwie role: 1. motoru wydarzeń twórczych; 2. towarzyszącą akcji artystycznej reszty zespołu (o czym pisał Jerzy Marchwiński w swoim eseju na temat kameralistyki: *w większym zespole wzrasta zapotrzebowanie na zrozumienie relacji elementów wiodących i wtórujących* [źródło: Jerzy Marchwiński, *Partnerstwo w muzyce*, Kraków 2010]).

KONKLUZJA

Przedstawione przez Habilitantkę dzieło pt. „The City and the Sea” stanowi oryginalną propozycję artystyczną. W recenzji rozbudowano kwestię muzykologiczną, by dać pojęcie o estetyce i stylu muzyki, jaka jest prezentowana na załączonej płycie CD. Szkoda, że Pani Monika Płachta nie wykorzystała w pełni literackich aspektów projektu w swojej prezentacji, bo w sensie artystycznym podnoszą one dodatkowo jakość pomysłu Habilitantki. Mankamenty, o których wspomniano (brak precyzyjnego podejścia do spraw literackich w Autoreferacie, brak oświadczeń współwykonawców, mało klarowna idea samego projektu – chodzi o „łączenie dwóch krańców świata [USA i Krakowa] i tym samym dwóch instrumentów [fortepianu i głosu ludzkiego]”, błędy i niejasności językowe – Hagwood/Hogwood, Boulevard/Boulevard, Berclay/Barclay), nie mogą nam przesłonić efektu końcowego, którym jest kreacja Artystki zamieszczona na dołączonej płycie CD. Otrzymujemy tu,

dzięki intuicji artystycznej Habilitantki i jej doświadczeniu zdobytemu przez lata praktyki w zawodzie, zwartą i atrakcyjną propozycję. Płyta jest jednorodna stylistycznie (mimo „dwóch krańców świata”) i artystycznie (utwory Pani Klaudii Rabiegi śmiało konkurują z dziełami Erica Whitacre'a). W moim odczuciu Pani Monika Płachta zrealizowała to, o czym pisze w swoim autoreferacie: „Pragnęłam, aby dzieło artystyczne wskazane przeze mnie w postępowaniu habilitacyjnym, łączyło moją działalność artystyczną z działalnością dydaktyczną, akompaniatorską i wreszcie organizacyjną”. I tak się też stało, ponieważ otrzymujemy produkt, który ukazuje nie tylko wysokie umiejętności profesjonalnego muzyka, ale też menadżera kultury, co jest dziś rzadkie i niezwykle poszukiwane. Pani Monika Płachta jest w tym przedsięwzięciu równocześnie dojrzałą artystką, jak i promotorem talentu młodej, niezwykle obiecującej kompozytorki – Klaudii Rabiegi.

Niniejszym stwierdzam, że Habilitantka wykazała się umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, dydaktycznej i naukowej, a przedstawione do recenzji osiągnięcie artystyczne oraz całokształt jej dorobku potwierdzają znaczący wkład Habilitantki w rozwój uprawianej przez nią dyscypliny artystycznej, spełniając tym samym wymagania art. 16 pkt. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku (z późn. zm.) o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki.

Osiągnięcia Pani dr Moniki Płachty przyjmuję.

dr hab. Piotr Kopiński

Piotr Kopiński